

Utlåtande Rotel I (Dnr KS 2021/841)

Stockholms stads barnombudsmans rapport 2021

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Stockholms stads barnombudsmans rapport 2021 godkänns.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Stockholms stads barnombudsman lämnar vartannat år en rapport till kommunfullmäktige om sin verksamhet och frågor som gäller stadens arbete med barns rättigheter. Barnombudsmannens rapport 2021 beskriver stadens arbete med att säkerställa barns rättigheter enligt FN:s konvention om barnets rättigheter med fokus på barns rätt till delaktighet. I rapporten redovisas också levnadsvillkor för barn i staden samt pandemins konsekvenser för barns liv och rättigheter.

Barnombudsmannen beskriver bland annat att pandemin förefaller öka befintliga skillnader i levnadsvillkor samt att även nya grupper av barn påverkas negativt. Barnombudsmannen anser också att det är angeläget att barns deltagande och delaktighet har en mer framträdande roll i stadens styrning och styr-dokument.

Beredning

Ärendet har initierats av stadsledningskontoret.

Mina synpunkter

Jag vill inledningsvis tacka Stockholms stads barnombudsman för en väl utförd rapport. I ljuset av pandemin, som vi vet har drabbat utsatta grupper mycket hårt, syntes mig arbetet med barnfrågor extra angeläget. Liksom barnombudsmannen beskriver i rapporten, har pandemin förstärkt befintliga skillnader i levnadsvillkor mellan olika grupper av barn, varför jag vill understryka vikten av att alla nämnder och bolag, vars verksamhet i betydande omfattning kan kopplas till frågor om barns levnadsvillkor, följer upp de långsiktiga konsekvenserna av pandemin. Det är i sammanhanget värt att påminna om att pandemins konsekvenser för barn kommer att fortsätta även efter att pandemin upphört. Det är likaledes värt att påminna om att pandemin alltjämt pågår och att vi fortsätter, och vid behov stärker, de insatser som staden arbetar med för att lindra dess effekter.

Att värna och stärka barns rättigheter är en central del av stadens hållbarhetsarbete. Därför är det viktigt att vi inte blundar för att det finns tydliga skillnader i levnadsvillkor mellan enskilda barn och olika grupper av barn. Den grönbåa majoriteten arbetar därför med en rad olika åtgärder för att utjämna skillnader mellan barns levnadsvillkor inom flera områden. Härvid vill jag lyfta fram några av dessa insatser.

Barnombudsmannens rapport lyfter fram utbildning som den enskilt viktigaste faktorn för att bryta socialt utanförskap bland barn och unga. Jag delar den uppfattningen. Därför är det väldigt glädjande att gymnasiebehörigheten bland elever på Järvaområdet har ökat markant de senaste tre åren. På tre år har andelen gymnasiebehöriga i Järvaområdet ökat från strax över 60 procent till närmare 80 procent. Och vi ser nu hur elev efter elev lämnar grundskolan med godkända betyg och tar sig vidare till gymnasiet. Med stöd av erfarenheterna från detta framgångsrika arbete kommer utbildningsnämnden att fortsätta arbeta för att öka kunskapsresultaten i stadens utsatta områden.

Barnombudsmannen framhåller även i sin rapport att deltagande i förskolans verksamhet är betydelsefull för barns utveckling och lärande långt senare i livet. Det gäller i synnerhet för barn från socioekonomiskt utsatta förhållanden. Rapporten framhåller även att förskolans språkutvecklande arbete har störst betydelse för barn som har annat modersmål än svenska, samt att inskrivningsgraden i hög grad speglar socioekonomiska förhållanden i staden. Den grönbåa majoriteten arbetar därför för att öka inskrivningsgraden i förskolan i områden där inskrivningsgraden är låg, med fokus på områden som är mindre socioekonomiskt gynnsamma. Vi har i budgeten för 2022 uppdrag om att utbildningsnämnden även ska arbeta aktivt för att stärka barns språkutveckling i för-

skolan, samt att det ska finnas obligatoriska rutiner för övergången mellan förskola och grundskola med särskilt fokus på information om barnens språkutveckling.

En annan grupp som barnombudsmannen lyfter fram är barn med funktionsnedsättning. Barn med funktionsnedsättning har generellt sett sämre levnadsvillkor än andra barn och under pandemin har den här gruppen varit extra utsatt. Liksom för flera andra områden av stadens verksamhet, vidtogs åtgärder under de mest prövande faserna av pandemin för att kunna svara upp mot den här gruppens behov och rättigheter. Av barnombudsmannens rapport, liksom av andra utvärderingar som gjorts av de pandemirelaterade åtgärder som staden vidtagit för att dämpa pandemins effekter, kan man konstatera att detta inte alltid varit tillräckligt, vilket givetvis är väldigt beklagligt. Jag ser det därför som mycket angeläget att staden noga följer behovet av fler åtgärder för att kunna se till att alla barn får sina rättigheter tillgodosedda.

I den grönbåa majoritetens budget för 2022 finns flera uppdrag för att säkerställa detta. Till exempel ska lekplatser och naturreservat tillgängliggöras för barn med funktionsnedsättning. Vidare ska stadsdelsnämnderna tillgodose behovet av ledsagning och ledsagarservice för att barn och unga vuxna med funktionsnedsättningar regelbundet ska kunna delta i fritidsaktiviteter som andra barn. Stadsdelsnämnderna har även i uppdrag att utveckla barnrättsperspektivet, både vad gäller barn med olika funktionsnedsättningar och barn till vuxna som ansöker om stöd, och säkerställa att barns rätt till inflytande och delaktighet tillgodoses i enlighet med barnkonventionen.

Det för mig avslutningsvis till ett av barnombudsmannens viktigaste medskick – att staden måste bedriva ett ambitiöst barnrättsarbete för att säkerställa barns rätt till delaktighet i centrala beslutsprocesser som direkt eller indirekt berör barn. Barnombudsmannen konstaterar att staden gör detta i väldigt stor omfattning men att det finns utrymme för förbättringar. Jag vill härvid påminna om att alla stadens nämnder och bolagsstyrelser har i uppdrag att säkerställa att barns rättigheter synliggörs i stadens verksamheter vid beslutsfattande, planering och utförande av verksamhet, vartill kommer att lagen om FN:s konvention om barns rättigheter ska beaktas i beslutsprocesser som direkt eller indirekt rör barn.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Bilaga

Stockholms stads barnombudsmans rapport 2021

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Jan Valeskog, Emilia Bjuggren och Karir Kasirga (alla S) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Stockholms stads budget ska inkludera en barnkonsekvensanalys
2. I övrigt anföra

Vi tackar för en bra och angelägen rapport. Den visar glasklart på de stora klyftor som präglar vår stad. De barn som växer upp i utsatta områden har helt andra förutsättningar än de som växer upp i välbeställda stadsdelar. Rapporten visar det tydligt när det gäller bland annat trångboddhet och skolresultat. Som Stockholms hållbarhetskommission visade under förra mandatperioden genomsyrar dessa klyftor även andra områden såsom trygghet, hälsa, fritid och arbetslöshet.

Det är i det perspektivet förvånande att den grönbåa majoriteten dels försöker beskriva klyftorna som en konsekvens av pandemin och dels att klyftorna är på väg att minska. Det är korrekt att det finns klyftor som ökat under pandemin och vi ser fram emot en mer djupgående analys i denna del. Inte minst är det relevant att analysera hur stadens agerande avseende skola, kultur och fritid påverkat ungdomar. Det är också korrekt att vissa skolor i Järva redovisat förbättrade resultat det senaste året. Det är bra och välkommet men det ger inte en heltäckande bild av läget i hela staden.

Pandemin är inte huvudförklaringen till ökande klyftor. Tvärtom bidrar den förda politiken till just dessa konsekvenser. Som allra tydligast blir det sannolikt när det gäller boendet där kombinationen av utförsäljningar av hyresrätter och oviljan att bygga nya hyresrätter med lägre hyror. Trångboddhetens negativa konsekvenser blev tydliga i samband med pandemin men beror på en felaktig politik under lång tid. På samma sätt är det faktum att klyftorna i skolan ökat under denna period ett uttryck för otillräckliga satsningar på området.

I dessa avseenden visar rapporten på ett behov av en ny politik i Stockholm. Att det går att minska klyftorna framgår i rapporten i figur 2 som tydligt visar visat hur barnfattigdomen minskade i de mest utsatta stadsdelarna under förra mandatperioden.

Avslutningsvis vill vi konstatera att finansborgarrådet i mina synpunkter lite udda nog hävdar att ”alla stadens nämnder och bolagsstyrelser har i uppdrag att säkerställa att barns rättigheter synliggörs i stadens verksamheter vid beslutsfattande, planering och utförande av verksamhet, vartill kommer att lagen om FN:s konvention om barns rättigheter ska beaktas i beslutsprocesser som direkt eller indirekt rör barn.”.

Det blir smått absurt eftersom finansborgarrådet hittills i det som är stadens viktigaste styrdokument, budgeten, vägrat att inkludera en barnkonsekvensanalys. Här bör kommunstyrelsens grönbåa majoritet sopa rent framför egen dörr innan man hävdar att staden jobbar aktivt med det. Kommunfullmäktige bör därför besluta att en barnkonsekvensanalys ska fogas till budgetbehandlingen.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Torun Boucher (V) enligt följande.

Barnombudsmannen konstaterar att pandemin har ökat redan befintliga skillnader mellan levnadsvillkor för barn i staden. Vi oroas över hur barns rättigheter har påverkats negativt under pandemin. Rapporten vittnar även om att pandemin har slagit allra hårdast mot de barn som redan befunnit sig i utsatta situationer sedan tidigare. Vi kräver därför att staden vidare följer upp hur pandemin verkligen påverkat barn och unga genom bland annat distansundervisning, minskat idrottande och minskad möjlighet att delta i fritidsaktiviteter.

I borgarrådets synpunkter på rapporten ges exempel på hur majoriteten arbetar med att utjämna skillnader i levnadsvillkor mellan enskilda barn och grupper av barn. Borgarrådet beskriver satsningar som syftar att öka kunskapsresultaten i skolan, öka inskrivningsgraden i förskolan, samt att stärka barns språkutveckling. I uppräknade insatser lyser skarpa satsningar på socialtjänstens verksamhetsområden med sin frånvaro. Detta trots att man misslyckats att säkerställa rättigheterna för barn och unga som lever i social utsatthet under pandemin. Nyligen har ett fall i staden uppmärksamats var ett fyraårigt barn utsatts för svält i det familjehem som socialtjänsten gett barnet placering i. Att detta kunde fortgå beror på att uppföljningen av stadens verksamheter haltar. Det är ett underkännande av stadens arbete med att garantera barns rätt till goda levnadsvillkor och en trygg uppväxt.

Vi ser att barn får sina rättigheter inskränkta under pandemin och detta måste omedelbart sättas stopp för. Att barnrättsperspektivet har åsidosatts i en tid där den offentliga apparaten omarbetats efter nya förutsättningar i samhället har otvivelaktigt kränkt barns rätt till delaktighet och inflytande över sina egna liv. Det finns tillräckligt med belägg för att inse att krafttag mot barns utsatthet måste göras, staden kan inte invänta slutrapporten om utvärderingen av pandemins effekter innan åtgärder vidtas.

Slutligen vill vi framhålla att vi anser att barnombudsmannens rapport borde ha remitterats ut till berörda nämnder. Rapporten utgör ett viktigt kunskapsunderlag för arbetet i både facknämnder och stadsdelsnämnder, och att remittera ärendet hade bidragit till vidare spridning av barnombudsmannens insikter.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Stockholms stads barnombudsmans rapport 2021 godkänns.

Stockholm den 19 januari 2022

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Hans Altsjö

Reservation anfördes av Karin Wanngård, Jan Valeskog och Kadir Kasirga (alla S) med hänvisning till Socialdemokraternas reservation i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av Rashid Mohammed och Torun Boucher (båda V) med hänvisning till Vänsterpartiets särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) enligt följande.

Barn och ungas livsvillkor har tagit stora konsekvenser under pandemin. Den ekonomiska utsattheten har brett ut sig, våldtäktsanmälningar samt sexuellt ofredande mot barn har ökat och distansundervisning har lett till ökad psykisk ohälsa.

Barnombudsmannens rapport pekar på att pandemin bidragit till att andelen barnfamiljer som med låg ekonomisk inkomststandard ökat under 2020, särskilt barn till ensamstående föräldrar, varav majoriteten är ensamstående mammor. Feministiskt initiativ föreslår att ett nytt praktiskt stöd för ensamstående föräldrar införs i staden. Idag finns ingen tydlig form av praktiskt boendestöd eller hjälp för ensamstående föräldrar med stora behov som motsvarar det boendestöd som exempelvis erbjuds psykisk sjuka eller missbrukare kan få. Det gör det svårt för socialtjänsten, som oftast är inkopplad, att stötta familjer där behoven är både praktiska och emotionella. Det kan röra sig om enkla insatser, med den enskildes behov som utgångspunkt, och innefatta praktisk hjälp som exempelvis handling, att ta med barnet till fritidsaktivitet eller kortvarig barnpassning för att föräldern ska kunna gå på föräldramöte eller arbetsintervju.

Arbetet mot diskriminering och rasism kräver ett strukturerat och systematiskt arbete. Rapporten pekar på att många barn och unga utsätts för rasism och diskriminering, och att det är en av de faktorer som gör att många känner otrygghet i sin vardag. Barnombudsmannens rapport *Om barns och ungas utsatthet för rasism* (2021) visade

en tydlig hur rasismen är närvarande i många barn och ungas liv och att det krävs ett systematiskt arbete för att förebygga och åtgärda rasism. Feministiskt initiativ föreslår att ett program mot rasism tas fram. Skolan är en arena där mycket av det förebyggande arbetet behöver ske och särskilda insatser ska riktas in mot skola, förskola och fritidsverksamheten. Som ett led i stadens arbete mot diskriminering ska ett stöd ges till antidiskrimineringsbyråer och ett samverkansavtal ska ingås.

Pandemins påverkan på barn och ungas psykiska hälsa har varit stor. Andelen barn som tagit kontakt med Bris ökade under 2020 med 16 procent jämfört med föregående år. Även utsatthet för psykisk och fysiskt våld ökade. Brottsanmälningar inom kategorin våldtäkt och sexuellt ofredande ökade under året. Staden bör ta initiativ till att utreda pandemins konsekvenser hos barn och unga med åtgärdsplan, genomföra screening inom elevhälsan samt åtgärda den kultur- och fritidsskuld till många barn och unga som vi står inför.

Remissammanställning

Ärendet

Stockholms stads barnombudsman lämnar vartannat år en rapport till kommunfullmäktige om sin verksamhet och frågor som gäller stadens arbete med barns rättigheter. Barnombudsmannens rapport 2021 beskriver stadens arbete med att säkerställa barns rättigheter enligt FN:s konvention om barnets rättigheter med fokus på barns rätt till delaktighet. I rapporten redovisas också levnadsvillkor för barn i staden samt pandemins konsekvenser för barns liv och rättigheter.

Barnombudsmannen beskriver bland annat att pandemin förefaller öka befintliga skillnader i levnadsvillkor samt att även nya grupper av barn påverkas negativt. Barnombudsmannen anser också att det är angeläget att barns deltagande och delaktighet har en mer framträdande roll i stadens styrning och styrdokument.

Beredning

Ärendet har initierats av stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2021 har i huvudsak följande lydelse.

I styrdokumentet *Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022* framgår det att alla stadens verksamheter behöver bidra i arbetet med att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn och unga samma chans och där barnets rättigheter värnas. Barns rätt till delaktighet och inflytande är en viktig grund i stadens arbete för att leva upp till barnkonventionen. Stadsledningskontoret anser att barnombudsmannens rapport utgör ett stöd för stadens fortsatta arbete rörande barns rättigheter.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att godkänna *Stockholms stads barnombudsman, rapport 2021*.